

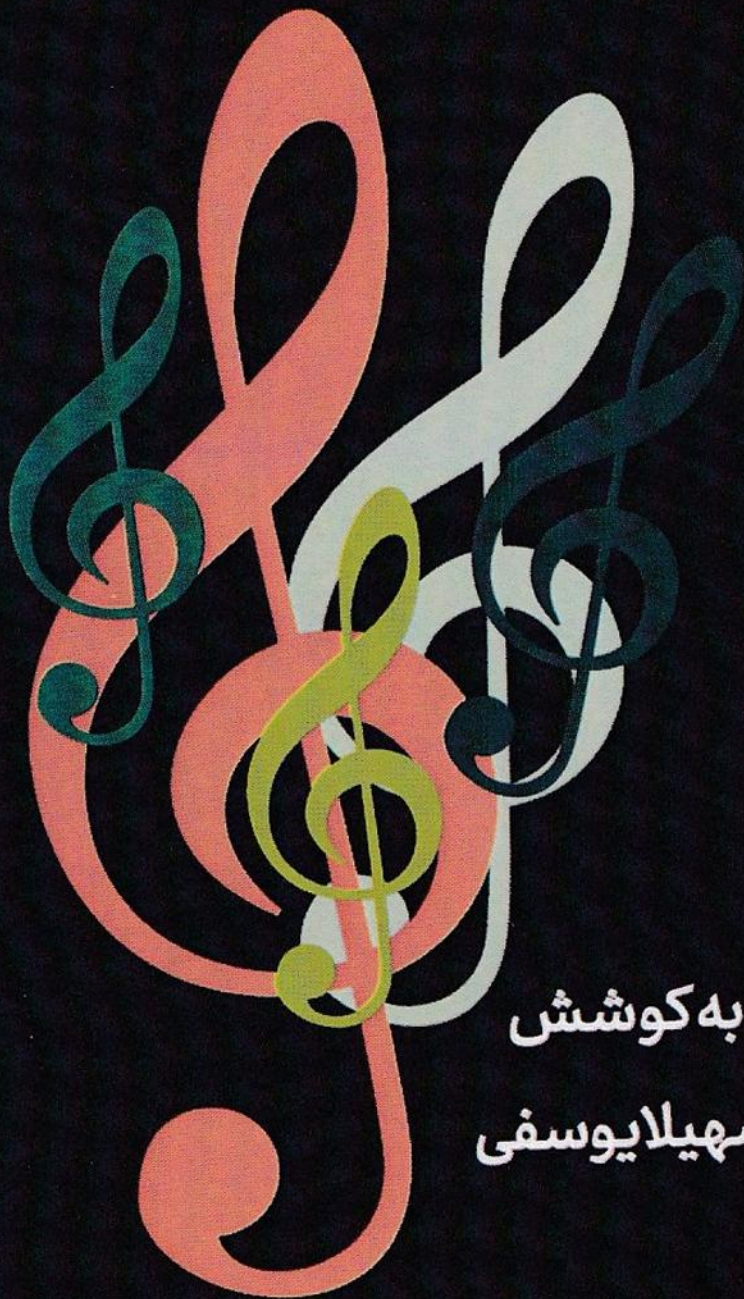
روح‌الله خالقی

شاخ و شانہ

پژوهشی در موسیقی ایرانی

انتشارات
خردگان

پته‌هون
مرکز موسیقی پژوهش و شیواز

به کوشش
سهیلا یوسفی

- سرشناسه : خالقی، روح‌الله، ۱۲۸۵ - ۱۳۴۴.
- عنوان و نام پدیدآور : شاخ و شانه : «پژوهشی در موسیقی ایرانی» / روح‌الله خالقی ؛ کوشش سهیلا یوسفی.
- مشخصات نشر : تهران: خردگان، ۱۴۰۰.
- مشخصات ظاهری : ۲۳۵ ص.؛ مصور.؛ ۲۱/۵ × ۱۴/۵ س.م.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۱۹۲-۱-۰
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- یادداشت : کتابنامه.
- یادداشت : نمایه.
- عنوان دیگر : پژوهشی در موسیقی ایرانی.
- موضوع : موسیقی ایرانی -- تاریخ و نقد
- موضوع : Music, Iranian -- History and criticism*
- موضوع : موسیقی -- ایران -- تاریخ و نقد
- موضوع : Music -- Iran -- History and criticism
- موضوع : موسیقی ایرانی -- دستگاه‌ها
- موضوع : Music, Iranian -- Dastgah*
- شناسه افزوده : یوسفی، سهیلا، ۱۳۶۳-، گردآورنده
- رده بندی کنگره : ML۳۷۵۶
- رده بندی دیویی : ۷۸۹/۰۹
- شماره کتابشناسی ملی : ۸۴۴۲۴۴۰
- اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

فهرست

۹	پیش سخن
۱۷	موسیقی ایران
۲۱	دو چهره تابناک
۲۵	صفی الدین ارموی
۳۰	استادان سنتور
۳۵	نوازندگان کمانچه
۳۹	ساز نوروز
۴۳	نغمه‌های درویشان
۴۷	نکته‌های جالبی از موسیقی ایران
۵۳	آوازخوانی
۵۳	شعر و موسیقی
۵۴	خوانندگان قدیم
۵۶	شبه خوانی
۶۰	سازهای اروپایی در ایران
۶۳	معمدالملک یحیانیان
۶۳	محمود مفخم
۶۵	زن و موسیقی
۶۸	رقص با زنگ

۶۸	رقص با گیلان
۶۸	معلق زدن
۶۸	رقص با شمعدان و لاله
۶۹	اجرای رقص
۷۰	شعر و موسیقی
۷۴	موسیقی ملی
۷۴	آیا باید همیشه بر یک منوال بماند؟
۷۸	موسیقی ایران در دوره هخامنشی
۸۳	موسیقی در دوره ساسانی
۸۷	نفوذ ایران در موسیقی عرب
۹۱	رؤیای حافظ یا نیم شب
۹۵	تاریخچه موسیقی رادیو
۱۰۰	نغمه پردازی در موسیقی ایران (۱)
۱۰۵	نغمه پردازی در موسیقی ایران (۲)
۱۱۱	نغمه پردازی در موسیقی ایران (۳)
۱۱۶	تاریخچه موسیقی در ایران
۱۲۰	نغمه پردازی در موسیقی ایران (۴)
۱۲۵	نغمه پردازی در موسیقی ایران (۵)
۱۳۱	ارکستر گل ها
۱۳۱	موسیقی رادیو در گذشته و حال
۱۳۵	مردی که هرچه داشت وقف هنر کرد (سلیمان سیاح سپانلو)
۱۴۲	نورعلی برومند
۱۴۷	مخبر السلطنه هدایت دانشمند موسیقی شناس
۱۵۴	پدری هنرمند که دو فرزند هنرمند به یادگار گذاشت (حسین سنجری)
۱۵۹	پایکوبی و دست افشانی
۱۶۵	وزیری تبار و یادگارهایش

فهرست ۷

۱۷۰	زَربین پنجه، نوازنده تار و سه تار
۱۷۵	حبيب الله ذوالفنون
۱۸۰	شادمانی نوروز
۱۸۵	نوازنده ارکستر گل ها (محمود ذوالفنون)
۱۹۰	آهنگ های محلی
۱۹۵	سازهای ملی ایران
۱۹۵	انواع ساز
۱۹۶	تحول سازها
۱۹۷	سازهای ملی ایران
۱۹۸	پیش از اسلام
۱۹۹	بعد از اسلام
۱۹۹	تار
۲۰۱	سه تار
۲۰۱	مستور
۲۰۲	سازهای ایرانی دیگر
۲۰۳	طرق استفاده از سازها
۲۰۳	ارزش سازها
۲۰۴	موسیقی «اصیل»
۲۰۶	مرتضی محجوبی
۲۱۱	سرگذشت موسیقی رادیو
۲۱۵	سرگذشت یک هنرمند
۲۱۵	مرحوم روح الله خالقی
۲۱۷	تصاویر
۲۲۹	تمایه

پیش سخن

روح‌الله خالقی (۱۲۸۵-۱۳۴۴ش) در عرصه موسیقی ایرانی و برای دوستداران آن، تاملی آشنا و بی‌نیاز از معرفی است. از یک سو، به جهت اهمیت و تأثیری که خالقی بر دوام موسیقی ایرانی داشته، درخصوص او و آثارش مطالب زیادی نوشته شده و به چاپ رسیده است؛ از سوی دیگر، پژوهش‌ها و تألیفات شخص او که به صورت کامل به چاپ رسیده، اطلاعاتی جامع درباره موسیقی اصیل ایرانی و سرآمدان آن، که خالقی در آثارش به صورت مفصل بدان‌ها پرداخته است به دست می‌دهد.

برای هر علاقه‌مند این حوزه، رجوع به کتاب‌های سرگذشت موسیقی ایرانی و نظری به موسیقی کافی است تا هر آنچه درخصوص پیشینه موسیقی سنتی ایران می‌خواهد به دست آورد. بدین سبب ممکن است این پرسش مطرح شود که پس لزوم و دلیل چاپ این کتاب چیست. در پاسخ باید گفت کتاب حاضر تلاش دارد برای نسل جوان امروزی که رغبت بیشتر به دریافت اطلاعات فشرده دارد و به دسترسی آسان داده‌ها از طریق اینترنت و فضاهای مجازی عادت کرده، فرصتی فراهم کند تا مخاطب علاقه‌مند به موسیقی ایرانی به جای خواندن چند هزار صفحه، با مطالعه این کتاب که پژوهش‌های یکی از متخصصین در زمینه موسیقی ایرانی و مقالاتی پیرامون معرفی شخصیت‌های مهم و اثرگذار آن است، با صرف هزینه و زمان کمتر به آگاهی و شناخت کلی و نسبتاً کاملی از یک نمود مهم فرهنگ ایرانی، یعنی موسیقی ایرانی، دست یابد.

از آنجا که کتاب پیش رو برای آشنایی دوستداران جوان و علاقه‌مندان عام موسیقی ایرانی تهیه شده، لازم است ابتدا در خصوص زندگینامه مؤلف این پژوهش‌ها چند

سطری بیاوریم و نگاهی بر کتاب‌هایی که در این زمینه نگاشته شده، بیندازیم. کتاب روح‌الله خالقی نوشته ابوالحسن مخابراتا منبعی است که به وسیله آن می‌توان اطلاعاتی جامع پیرامون دوران کودکی، آموزش، معلمان، همکاران، اشتغالات، آثار و افکار خالقی و داوری دیگران درباره او به دست آورد. و یادنامه ای ایران زیر نظر گلنوش خالقی (مجموعه‌ای از مقاله‌ها، یادداشت‌های سفر و نامه‌های روح‌الله خالقی) کتاب دیگری است که به زندگی و آثار این محقق و موسیقی‌دان نامدار اختصاص یافته است. مختصری از سالشمار زندگی استاد - برگرفته از دو اثر یادشده - در ادامه می‌آید:

«روح‌الله خالقی سال ۱۲۸۵ در خانواده‌ای دیوان‌سالار در کرمان به دنیا آمد. پدرش میرزا عبدالله خان منشی و مادرش مخلوقه خانم بودند که در باغ شاهزاده ماهان کرمان که عمارت حکومتی بود، زندگی می‌کردند. در چندماهگی به همراه خانواده به تهران مهاجرت کرد. تحصیلات ابتدایی اش را در تهران و شیراز و اصفهان گذراند. در تهران به مدرسه آمریکایی‌ها رفت و در آنجا همراه سایر شاگردان سرود هم می‌خواند.

پدرش در سال ۱۲۹۵ به شیراز منقل شد، و روح‌الله در شهریور ۱۲۹۷ به همراه خانواده به این شهر رفت. در آنجا از آموزش‌های میرزا نصیر فرصت در زمینه عروض و نقاشی استفاده نمود. همچنین آموختن موسیقی را نزد شوهر عمه‌اش میرزا رحیم شروع کرد و از او بیش از یک سال ویولن می‌آموخت. در سال ۱۳۰۲ به مدرسه عالی موسیقی رفت و در آنجا تحت نظر علینقی وزیری آموختن موسیقی و نواختن ویولن را آغاز کرد.

در سال ۱۳۰۳ با وجود مخالفت پدرش، تصمیم گرفت صرفاً به مدرسه موسیقی برود. پدرش با وجود علاقه‌ای که به موسیقی داشت، با موسیقی یاد گرفتن وی مخالف بود و در نتیجه او مدتی پنهانی به مدرسه موسیقی می‌رفت. در تابستان سال ۱۳۰۴، چهار کنسرت به رهبری وزیری در مدرسه اجرا شد که خالقی نیز در آن‌ها به عنوان نوازنده حضور داشت.

در دو سال آخر تحصیلش، شهرداری تهران کافه بلدییه را بنیاد کرد و برای آن نیاز به یک دسته ارکستر ایرانی داشت. تشکیل دادن این دسته به خالقی پیشنهاد شد و او این کار را انجام داد.

خالقی یاد دادن موسیقی را از ۱۳۰۷ در مدرسه ورزش آغاز کرد. بعد از لیسانس نیز به هنرستان عالی موسیقی رفت و در آنجا تدریس کرد. در سال ۱۳۱۰ از دارالفنون دیپلم گرفت و وارد دارالمعلمین شد. در خرداد سال ۱۳۱۳، دارالمعلمین به «دانشسرای عالی» تغییر نام یافت. خالقی مدرک لیسانس خود را از این دانشسرا در رشته فلسفه و ادبیات دریافت نمود.

وی در ۱۳۱۴ وارد خدمت دولتی در وزارت فرهنگ گردید و در ۱۳۱۷ معاون دفتر وزارتی وزارت فرهنگ شد. در ۱۳۲۰ به پیشنهاد وزیری، معاون اداره موسیقی کشور و نیز معاون هنرستان عالی موسیقی شد. در ۱۳۲۵ مدتی در وزارت کار و تبلیغات کار کرد. در ۱۳۲۷ متصدی دبیرخانه هنرهای زیبا شد. در ۱۳۲۸ هنرستان موسیقی ملی را تأسیس کرد و به ریاست آن برگزیده شد.

در سال ۱۳۳۴ در چارچوب برنامه‌های انجمن ایران و شوروی به این کشور سفر کرد. همچنین در ۱۳۳۵، سفرهایی را به کشورهای رومانی، فرانسه و هندوستان انجام داد. دستاورد وی از سفر هند، مجموعه مقالاتی در زمینه موسیقی و رقص در این کشور بود. در سال ۱۳۳۸ به درخواست خود از اداره کل هنرهای زیبا بازنشسته شد اما همچنان به فعالیت‌های هنری خود ادامه داد.

سرانجام در ۱۳۴۴ بعد از مدتی بیماری در ۲۱ آبان پس از چند عمل جراحی ناموفق، بر اثر سرطان معده درگذشت. او در گورستان ظهیرالدوله در تهران دفن شده است. سه فرزند خالقی گلنوش، فرهاد و فرخ نام دارند.

اکنون مرکز هنری روح‌الله خالقی موسوم به RKAC در واشنگتن که به همت دخترش، گلنوش، تأسیس شده است به حفظ و اشاعه و نشر آثار او می‌پردازد و با برگزاری نشست‌های تخصصی در بررسی جنبه‌های مختلف کارنامه هنری او یاد و نام خالقی را زنده نگه می‌دارد.»

خالقی آهنگساز، موسیقی‌دان، مورخ تاریخ موسیقی و سردبیر چند نشریه فرهنگی موسیقی، سال‌ها در رادیو ایران نیز فعالیت داشت و از جمله رئیس شورای موسیقی رادیو بود و برنامه‌های رادیویی «یادی از هنرمندان درگذشته» و «ساز و سخن» را راه‌اندازی کرد. وی همچنین، عهده‌دار سرپرستی ارکستر گل‌ها نیز بود. از آهنگ‌های ساخته خالقی

که در زمان خود بسیار موردپسند بود و از رادیو بسیار پخش می‌شد «رنگارنگ شماره یک» در دستگاه اصفهان بود. همکای او با غلامحسین بنان و نیز مرتضی خان محجوبی آثاری ماندگار را در تاریخ موسیقی گل‌ها و نیز موسیقی ایران رقم زد.

خالقی از شاگردان اصلی علی‌نقی وزیری بود و تلاش او برای احیای موسیقی ایرانی در دورانی که توجه رسمی به این موسیقی کاهش یافته بود، تأثیرگذار و مهم است. خالقی در دورانی فعالیت می‌کرد که موسیقی غربی در ایران رواج داشت و بسیاری موسیقی ایرانی را غیرعلمی و تدریس آن را بیهوده می‌دانستند. حتی در بازه‌ای موسیقی ایرانی در هنرستان عالی موسیقی تدریس نمی‌شد و بسیاری از کسانی که سازهای سنتی می‌نواختند در این بازه به سازهای اروپایی روی آوردند یا هنرستان عالی موسیقی را ترک کردند. در این دوران خالقی و استاد محبوبش، علی‌نقی وزیری، برای حفظ موسیقی ایرانی تلاش‌های بسیاری کردند. خسرو جعفرزاده در نقد کتاب نظری به موسیقی این کتاب را تلاشی برای توجیه علمی موسیقی ایرانی با تئوری موسیقی غربی و تغییر فضای ضد موسیقی ایرانی آن زمان می‌داند که بی‌نتیجه نمانده و در نهایت به تأسیس هنرستان موسیقی ملی منجر شده است. خالقی، آن‌گونه که از نوشته‌ها و آثارش برمی‌آید، فردی میهن‌پرست و شیفته فرهنگ میهنی‌اش بود و همواره دغدغه آسیب و یا فراموشی موسیقی ایرانی را داشت. او در آغاز کتاب سرگذشت موسیقی ایران علت تألیف اثر را چنین بیان می‌کند:

جوانان امروز، داستان گذشته موسیقی ما را نمی‌دانند زیرا در این باره کتابی نوشته نشده است که بخوانند. موسیقی ما هم به مقتضای طبیعت، در محیطی اختصاصی به وجود آمده و نشو و نما یافته که به مزاج اجتماع امروز، درست نمی‌سازد. مردم، نغمه و آهنگی را طالب‌اند که دل به آن بندند و سرگرم شوند ولی چیزی را که می‌خواهند، نمی‌جویند. پس دست به دامان موسیقی اروپایی می‌برند. اما چون در همه کس مایه کافی برای فهم آن هم پیدا نمی‌شود، به ساده‌ترین نوع آن که (جاز) است دل خوش می‌دارند. نوازندگان و خوانندگانی هم که رگ خواب آن‌ها را پیدا کرده‌اند الحان ما را با آن سبک، به گوش می‌رسانند و با این ترتیب موسیقی ما را ضایع و فاسد می‌سازند.

علاقه و توجه به موسیقی در خانواده خالقی امری معمول بود؛ پدر و مادر هر دو تار

می‌نواختند و پدر مدتی شاگرد استادان مطرح این ساز بوده است. همچنین خانواده او یا میرزا غلامرضا شیرازی، نوازنده تار، رفت‌وآمد و آشنایی داشته است و فرزندان، وی را «عمو» می‌خوانده‌اند.

خالقی مؤلفی چیره‌دست بود و در کارنامه کاری‌اش بیش از ۱۴ کتاب به چشم می‌خورد. او همچنین روزنامه‌نگاری هم می‌کرد و سردبیر چند نشریه موسیقایی و فرهنگی بود؛ چهار شماره مجله موسیقی محور «چنگ» را منتشر کرد و برای مجله‌های «موزیک ایران» و «موسیقی» نیز مقالاتی نوشت.

مهم‌ترین کتاب خالقی سرگذشت موسیقی ایران است که از جمله مهم‌ترین منابع درباره تاریخ موسیقی ایران، موسیقی دانان و نوازندگان ایرانی هم‌عصر او به شمار می‌رود. جلد نخست این کتاب که در سال ۱۳۳۳ توسط انتشارات ابن سینا منتشر شد به معرفی مختصر بسیاری از نامداران موسیقی ایران می‌پردازد. جلد دوم کتاب (۱۳۳۵)، انتشارات ابن سینا) به دلیل شیفتگی خالقی به استادش، کلنل وزیری، که از ۱۶ سالگی در محضر او موسیقی را آموخت، تماماً به وزیری و شرح خدمات او اختصاص دارد و به ایشان تقدیم شده است.

بعد از درگذشت خالقی جلد سومی هم بر اساس مقالاتش در نشریات به کتاب سرگذشت موسیقی ایران افزوده شد که این کار به توصیه دخترش گلنوش خالقی انجام شد و علی تجویدی جلد سوم را تدوین کرد و ساسان سپنتا در تصحیح و تکمیل آن دست داشت. این مجلد که به سال‌های معاصر نوشته شدن کتاب می‌پردازد، توسط انتشارات صفی‌علیشاه منتشر شده است. همچنین، در سال ۱۳۸۱ مجلد سوم به همراه دو مجلد دیگر، در یک کتاب از سوی انتشارات ماهور به بازار موسیقی عرضه شد.

کتاب دو جلدی نظری به موسیقی شامل نظریه‌ای برای موسیقی ایرانی و غربی نیز یکی دیگر از آثار مکتوب و مهم خالقی است که از مهم‌ترین منابع این رشته به شمار می‌رود. روح‌الله خالقی در این اثر که جلد دوم آن در ۱۳۱۶ خورشیدی منتشر شده، گام‌ها و مقامات موسیقی گذشته و امروز ایران را بررسی کرده است.

خالقی با تأسیس هنرستان موسیقی ملی، درست‌هنگامی که توجه رسمی به این موسیقی کاهش یافته بود و بسیاری از نوازندگان سازهای سنتی به سازهای اروپایی روی آورده بودند، برای احیای موسیقی ایرانی گام‌های مؤثری برداشت. فعالیت اصلی وی در

موسیقی آهنگسازی بود. او معتقد بود که وزن موسیقی ایرانی باعث تحرک است. خالقی نخستین آهنگ خود را در ۱۳۰۹ خورشیدی و آخرین آهنگش با نام خاموش را با شعر رهی معیری و آواز بنان در ۱۳۴۴ خورشیدی ساخت. ساسان سپنتا در کتاب چشم اندازی به موسیقی ایران در این خصوص می‌نویسد:

روح‌الله خالقی معتقد بود که اگر قطعه موسیقی به صورت چند صدایی نوشته شود از حزن، اندوه و یکنواختی آن کاسته می‌شود. او با مطالعه در آثار وزیری که پیشگام چندصدایی در موسیقی ایرانی بود و بر اساس تجربیات شخصی خود، روش‌هایی را برای هماهنگ کردن موسیقی ایرانی یافته بود و به کار می‌بست.

از جمله شناخته شده‌ترین ساخته‌های خالقی می‌توان به سرود «ای ایران» اشاره کرد که از آن به عنوان سرود ملی غیررسمی یاد می‌شود. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، خالقی در دورانی فعالیت می‌کرد که موسیقی غربی در ایران رواج یافته بود و بسیاری موسیقی ایرانی را غیرعلمی و تدریس آن را بیهوده می‌پنداشتند. اما در همان روزها این استاد برجسته با خلق قطعه «ای ایران» توانست نام خود را در دل و ذهن میلیون‌ها ایرانی به یادگار بگذارد. این قطعه که شعر آن اثر استاد حسین گل‌گلاب، استاد دانشگاه تهران و عضو فرهنگستان ایران، بود در ۱۳۲۲ خورشیدی در جریان اشغال نظامی ایران از سوی متفقین ساخته شد و تمام شاخصه‌های یک موسیقی میهنی قوی و تأثیرگذار را داراست.

فرهاد فخرالدینی، آهنگساز و رهبر ارکستر ملی ایران، درباره گرایش عمیق ایرانیان به این سرود می‌گوید:

دلیل تأثیر زیاد این سرود میان مردم ایران این است که استاد خالقی با تمام وجودش توانسته به این قطعه یک روحیه ایرانی ببخشد. من احساس می‌کنم وقتی مردم در کنار هم این قطعه را می‌خوانند با هم صمیمی‌تر می‌شوند و همدیگر را بیشتر دوست دارند. در حقیقت این قطعه حسی از وحدت و یکپارچگی به مردم می‌دهد.

خالقی در قلمرو آهنگسازی پیرو شیوه‌ای بود که در مکتب وزیری آموخته بود. از یکسو برای ریتم و وزن اهمیت ویژه‌ای قائل می‌شد و از سوی دیگر معتقد بود که موسیقی

ایران نیز باید به راه چندصدایی شدن برود تا از ملال و یکنواختی در امان بماند و تأثیر و جاذبه بیشتری پیدا کند. خالقی معتقد بود پیوند تاریخی و اغراق‌آمیز شعر و موسیقی در جامعه‌ای که به شعر عشق می‌ورزد، نمی‌گذارد موسیقی به صورت خالص پرورش پیدا کند. او در رادیو برنامه‌ای با عنوان «موسیقی بی‌کلام» را تهیه و پخش می‌کرد و مانند علینقی وزیری به آفرینش آهنگ‌هایی می‌پرداخت که از بند شعر رها باشد، هر چند «یار رمیده، وعده وصال، پیمان‌شکن، نغمه نوروژی، بهار عشق، مستی عاشقان، شب جوانی، شب من و امید زندگانی» از جمله آهنگ‌ها و تصنیف‌هایی به شمار می‌روند که به وسیله او ساخته شده است.

خدمات هنری ارزنده‌ای که خالقی در جهت اعتلای فرهنگ و هنر این سرزمین انجام داد، ستودنی و قابل احترام است. با شنیدن موسیقی او احساسی ژرف و درونی که برآمده از روحیه هنرمندانه و ذهن خلاق این هنرمند بزرگ است در آدمی شکل می‌گیرد؛ احساسی که تحسینی پایان‌نیافتنی از او را در دل هر علاقه‌مند به موسیقی ایرانی برمی‌انگیزاند. شاید تنها ساخت سرود میهنی «ای ایران» کافی بود تا نام روح‌الله خالقی را در موسیقی ایرانی جاودانه سازد، اما این هنرمند یگانه با ساخت قطعات دیگری که هر یک اثری به یاد ماندنی هستند در تاریخ موسیقی ایرانی نامی بزرگ است. خلق قطعاتی چون: می ناب، بهار دلنشین، پیمان‌شکن، حالا چرا، جام جهان‌بین و... سرپرستی ارکسترهای رادیو و اجرای برنامه‌های موسیقی نظیر «گل‌ها» و «ساز و سخن» شاهدهی بر دانش موسیقی و ذوق هنری بی‌نظیر هنرمندی است که اصالت را در درون فرهنگ میهنی و در ریشه‌های فرهنگی آن می‌جوید.

پژوهش‌های استاد خالقی در خصوص موسیقی ایرانی نسبت به برخی دیگر از هم‌عرازان او بسیار مبسوط است و بارها به چاپ رسیده است. از سرگذشت موسیقی ایرانی، نظری به موسیقی، مجله «چنگ»، و برنامه‌هایی که زنده‌یاد خالقی در رادیو ایران داشته سخن بسیار رفته است؛ اما از یادداشت‌های مداوم ایشان در مجله رادیو ایران که به صورت ماهنامه در سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۴۵ منتشر می‌شد، کمتر نام برده شده است. صورت مفصل‌تری از این مقالات، در کتاب سرگذشت موسیقی ایرانی یا دیگر کتاب‌های ذکر شده آمده، اما - چنان‌که آمد - از آنجا که حجم سه جلدی سرگذشت موسیقی ایرانی آن را تنها برای مخاطب خاص این رشته جذاب می‌کند و باعث می‌شود مخاطب عام

علاقه‌مند موسیقی ایرانی سراغ آن نرود، این کتاب نسبتاً کوچک با اطلاعاتی جامع از مقالات و نوشته‌های استاد خالقی فراهم آمده تا طیف بیشتری از دست‌آوردان موسیقی با بزرگان و نامداران این هنر ملی آشنا گردند. نوشتارهای این مجموعه پژوهش‌ها و دستاوردهای استاد روح‌الله خالقی است با قلم شیوای او و با رعایت کامل امانت، که همه در سال‌های دور در شماره‌های مختلف مجله «رادیو ایران» منتشر شده است. امید که با توجه به فاصله زمانی بین نویسنده این مطالب و افرادی که در کتاب بدان‌ها پرداخته شده با نسل کتاب‌خوان و هنردوست معاصر، «شاخ و شانه» پلی باشد برای پیوند با ریشه‌های ارزشمند گذشته، و گامی در روشن نگه داشتن چراغ موسیقی ملی در دل نوجوانان و جوانان علاقه‌مند.

سهیلا یوسفی

منابع

- جعفرزاده، خسرو، موسیقی ایرانی شناسی، ناشر هنر موسیقی، ۱۳۹۲.
- خالقی، روح‌الله، سرگذشت موسیقی ایرانی، ابن‌سینا، ۱۳۸۱.
- خالقی، گلنوش، ای ایران، مؤسسه فرهنگی هنری ماهور، ۱۳۸۴.
- سپینتا، ساسان، چشم‌انداز موسیقی ایران، ماهور، ۱۳۸۲.
- قیامی میرحسینی، سید جلال، ده چهره، ده نگاه، خانه آبی، ۱۳۸۵.
- متینی، جلال، شریعتی، ایران‌شناسی، سال پنجم، شماره چهارم.
- مختاباد، سید ابوالحسن، روح‌الله خالقی (از مجموعه مفاخر موسیقی ایران ۲)، انتشارات امیرکبیر، چاپ اول ۱۳۸۹.
- نراقی، احسان، ماهنامه حافظ، شماره ۳۱.

روح‌الله خالقی، سال‌ها شاگرد برجسته استاد علینقی وزیری و از مفاخر موسیقی ملی ایران بود. زیباترین سال‌های زندگی‌اش را صرف دل‌انگیزترین هنرها کرد و به تشخیص اهل فن در موسیقی ایرانی و فرنگی شناخت او صلاحیت کامل یافت. در سال 1325 انجمن موسیقی ملی به‌همت او تأسیس شد و سه سال پس از آن با تأسیس هنرستان ملی موسیقی به یکی از آرمان‌های هنری کشور جامه عمل پوشاند. از ایشان قطعات ارکستری، قطعات آواز، اتودها، آثار ساده مدرسه‌ای، کتاب‌ها و رسالات علمی مانند نظری به موسیقی به جای مانده است که هر کدام دارای ارزش فراوان است. خالقی همچنین خالق آهنگ‌های بسیار دلنشینی است که نشان‌دهنده دانش هنری این هنرمند بزرگ است. او علاوه بر ریاست هنرستان موسیقی ملی تا هنگام فوت رهبری ارکستر گل‌ها و عضویت شورای موسیقی رادیو ایران را نیز به‌عهده داشت. مدت‌ها نیز سرپرستی ارکسترهای شماره یک و شماره دو رادیو به‌عهده او بود. برنامه «یادی از هنرمندان» را که چند سال از هنرمندان ارزنده گفت‌وگو می‌کرد می‌نوشت و مدت‌ها برنامه «ساز و سخن» را که مطالب جالب و آموزنده‌ای درباره موسیقی داشت اجرا می‌کرد. «شاخ و شانه» به مجموعه مقالات این استاد گرانقدر اختصاص دارد.

ISBN 978 622 98192 1 0

978 622 98192 1 0

مرکز موسیقی ملی و پژوهش‌های هنری

انتشارات
خردگان